Luonnonvarakeskus

261/00 00 02 00/2023

30.1.2023

Asia: HE 289/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi lohenkalastuksen määräaikaisesta kieltämisestä Tenojoen vesistössä, ti 31.1 klo 10.00 (HE 289/2022 vp)

Eduskunta
Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta

Asiantuntijalausunnon esittäjä: Jaakko Erkinaro

Luken asiantuntijalausunto

1 Johdanto

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunt on pyytänyt Luonnonvarakeskukselta asiantuntijalausuntoa Hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi lohenkalastuksen määräaikaisesta kieltämisestä Tenojoen vesistössä (HE 289/2022). Luonnonvarakeskus esittää lausuntona seuraavan:

Suomalais-norjalainen Tenojoen lohikantojen seuranta- ja tutkimusryhmä (https://www.luke.fi/fi/tenojoen_tutkimusryhma) laatii vuosittain Tenojoen lohikantojen tila-arviot. Vuonna 2022 arvio tehtiin kahdeksalle eri lohikannalle. Lohikantojen tilaa arvioidaan ensin suhteessa kutukantatavoitteeseen, ja sitten hoitotavoitteeseen, jonka mukaan kutukantatavoitteen saavuttamiselle neljän viimeisimmän vuoden aikana on oltava 75 % todennäköisyys. Tarkastelujaksoksi on valittu neljä vuotta, jotta vuosien välinen vaihtelu lohikantojen tilassa voidaan ottaa huomioon.
Lohikantojen tilan arvioinnissa tarkastellaan kuinka monta lohta selviytyi kutemaan ja kuinka monta olisi pitänyt selviytyä kutemaan (kutukantatavoite). Kutukannan kokoa arvioidaan erilaisin menetelmien lohikannasta ja Tenojoen sivujoesta riippuen, mm. laskemalla pintasukellusmenetelmällä kutukalojen määriä, laskemalla videokameroiden ja kaikuluotaimien avulla jokeen nousvia lohimääriä, ja lisäksi arvioidaan eri alueiden lohisaaliin kantakohtaista koostumusta tukeutuen geneettisiin menetelmiin. Kantojen tilan arviointiin kuuluu osana myös ns. hyödynnettävän ylijäämän arviointi, eli arvio siitä, minkä verran merellä on ollut Tenojokeen ja erikseen kuhunkin lohikantaan kuuluvia lohia ennen minkäänlaista lohenkalastusta suhteessa kutukantatavoitteisiin. Mikäli hyödynnettävää ylijäämää ei ole edes lähtötilanteessa merellä, kaikki kalastus on katsottava ylikalastukseksi.

2 Lausunto

Tenojoen lohikannat ovat olleet huonossa tilassa useamman vuoden ajan, ja kantojen tilan aallonpohjan, vuoden 2020 jälkeen, Suomi ja Norja ovat sopineet lohenkalastuskiellosta kalastuskausina 2021 ja 2022. Kalastuskielto on koskenut lohen vaellusaluetta Tenojoen vesistössä, Tenovuonoa sekä läheisiä rannikkoalueita Norjassa.

Arviot Tenojoen eri lohipopulaatioiden kutukannoista osoittivat kohenemisen merkkejä ensimmäisen kalastuskieltokauden jälkeen vuonna 2021. Vuoden 2022 tila-arviot olivat keskimäärin suunnilleen samalla tasolla kuin vuonna 2021. Tenon eri lohikantojen tila vuonna 2022 jatkui kuitenkin edelleen heikkona, ja kutukannat olivat edelleen pieniä huolimatta tilan parantumisesta verrattuna vuoteen 2020. Erityisesti suurten ja kutukannoille erittäin tärkeiden (suuret naaraslohet) useamman merivuoden lohien määrä oli vähäinen. Lisäksi yhden

merivuoden määrä jäi kolmen aiemman vuoden tapaan hyvin alhaiselle tasolle, mikä ennustaa isompien lohien määrän pysyvän vähäisinä myös vuonna 2023. On todennäköistä, ettei useimmissa Tenojoen vesistön lohikannoissa tule olemaan hyödynnettävää ylijäämää vuonna 2023
Seitsemällä kahdeksasta lohikannasta hoitotavoitteen täyttymisen todennäköisyys oli alle 40% ja kuusi lohikantaa sijoittui heikoimpaan kantojen tilaluokkaan, jossa hyödynnettävää ylijäämää on ollut 0-2 vuotena neljän viimeisen vuoden aikana. On tärkeää huomata että heikoimmassa tilassa oleviin lohikantoihin kuuluvat Tenon latvajokien Kárášjohkan, Iešjohkan ja Inarijoen sekä Tenon pääuoman lohikannat. Nämä kannat muodostavat 84% koko Tenon vesistön kutukantatavoitteesta. Lisäksi niiden tavoitteiden saavuttamisen todennäköisyys on ollut useiden vuosien ajan heikko ja hyödynnettävää ylijäämää on ollut hyvin vähän tai ei lainkaan.

Tenojoen lohikantojen seuranta- ja tutkimusryhmä suosittelee vuoden 2022 lohikantojen tilian perusteella, että biologisesti tarkastellen hoitotavoitteen heikoimmin täyttäviä lohikantoja ei pitäisi kalastaa lainkaan ennen kuin ennusteet viittaavat lohikantojen kehittymiseen kohti tilaa, jossa hyödynnettävää ylijäämää on useimpina vuosina. Tenojoen pääuoman lohenkalastus on sekakantakalastusta, jossa kalastuksen kohdentaminen erikseen paremmassa tilassa oleviin lohikantoihin on erittäin vaikeaa tai mahdotonta.

Suurin lohikantojen tilaan vaikuttava tekijä on tällä hetkellä luultavimmin meriolosuhteiden muutos, johon ei voida suoraan ja nopeasti vaikuttaa hallinnollisilla päätöksillä. Olosuhteiden vaihtelun heikosta ennustettavuudesta johtuen lohikantojen elvyttämisen alkutaipaleella tulisi edetä harkiten ja tulevien vuosien kalastusmahdollisuuksia tulisi arvioida erittäin varovaisesti.

3 Lausunnon tiivistelmä

Tenojoen vesistön lohikantojen tila jatkui edelleen heikkona vuonna 2022, kutukannat olivat pieniä ja arviot lohikantojen koosta merellä ennen minkäänlaista kalastusta alhaisia. Suurten, useamman merivuoden lohien määrä oli vuonna 2022 vähäinen, kuten myös yhden merivuoden lohien määrä, mikä ennustaa isompien lohien määrän pysyvän vähäisinä myös vuonna 2023. On todennäköistä, ettei useimmissa lohikannoissa tule olemaan hyödynnettävää ylijäämää vuonna 2023. Biologisen neuvonannon mukaan useimpien lohikantojen kalastuksesta olisi syytä pidättäytyä ennen kuin niiden tila kohenee ja lohikannassa on hyödynnettävää ylijäämää.

Sirpa Thessler

Johtaja, Luonnonvarat

Hyväksytty Luken prosessinhallintajärjestelmässä 30.01.2023 klo 17:02:40.

Asiantuntijalausunnon valmistelijat:
Jaakko Erkinaro

Liitteet: Erkinaro_MmV_31012023 Tenon lohikantojen tila.pdf

Tiedoksi: